

Alla kallade honom Tomaten

En berättelse av Ursel Scheffler

Illustrationer av Jutta Timm

Från tyskan av Mia Engvén

1

I en stad levde en gång en man, han hade en tjock röd näsa. Näsan hade han förfrusit en bitande kall vinter när han bodde i ett land där det var mycket kallare än hos oss. Varje år när vintern kom lyste den alldeles särskilt röd. När grannarna mötte mannen på gatan vände de sig om och sa: ”Titta på näsan! Den är röd som en tomat. Han har säkert supit för mycket.” Och eftersom de inte kunde uttala hans ovanliga namn fick han helt enkelt heta ”Tomaten”. En dag i februari var det särskilt kallt. Mannen skulle gå och handla. Han tog på sig överrocken, lindade en tjock yllehalsduk om halsen och tog sin hatt. När han kom utanför dörren stod andedräkten som vit rök omkring honom i den klara vinterluften. Så kallt var det.

2

I utkanten av stadsparken lekte barn i snön. Mannen stannade och såg på dem en stund. När barnen upptäckte honom ställde de sig med huvudena tätt ihop och viskade till varandra: ”Titta på honom! Han stirrar på oss! Och som han ser ut med sin tomatnäsa! Nu drar han upp halsduken för ansiktet, han vill säkert inte bli igenkänd! Han är säkert en tjuv!” Under höga skrik sprang barnen sin väg. De rusade ned till sjön, där de andra barnen åkte skridskor, och berättade om den konstige mannen. Mannen med tomatnäsan förstod inte varför barnen plötsligt hade rusat i väg; han fortsatte långsamt att gå.

3

På eftermiddagen gick telefonen varm på polisstationen: ett bankrån på Posttorget, ett rån mot guldsmedsaffären vid järnvägsstationen och några trafikolyckor. En flicka var försvunnen.

”Antagligen kidnappad!” förmodade de upprörda föräldrarna.

”En tjuv har setts i stadsparken!” sa en man.

Poliskonstapel Fast skickade i väg polisbilarna via radio.

Själv hörde han sig för överallt i staden om någon kunde beskriva tjuven.

”Ja! För en stund sedan sprang det någon över torget i överrock och konstig hatt”, sa bagaren som hade sin butik bredvid banken.

”Den som plundrade vår butik hade en röd halsduk för ansiktet. Han släppte ned bytet i ett paraply!”

berättade guldsmeden.

”Tjuven har röd halsduk, hatt och överrock”, mumlade Tobias Fast och noterade allt i sitt anteckningsblock.

”Ja. Precis så såg han ut! Det måste ha varit mannen med tomatnäsan!” ropade barnen som hade lekt i stadsparken.

”Han strök omkring bland buskarna och tittade så konstigt på oss.”

”Aha”, sa konstapel Fast. ”En näsa röd som en tomat!”

Och sedan lät han utfärda en efterlysning med hjälp av människornas beskrivningar.

4

Ryktet om den farlige mannen med tomatnäsan spred sig i staden.

Och de gånger polisen inte lyckades lösa ett fall meddetsamma sa alla: ”Det kan bara ha varit tjuven Tomat!”

Några dagar senare gick mannen, som inte visste att människorna misstänkte honom, till ett bageri för att köpa bröd.

Knappt hade han hunnit in i butiken förrän bagaren rusade ut på gatan och skrek:

”Hjälp! En tjuv! Det är en tjuv i min butik. Tjuven Tomat.

Jag kände igen honom på näsan!”

Då förstod mannen att människorna tog honom för en tjuv, och han sprang sin väg så fort han kunde.

När han kom in på sin gata råkade en polisbil köra förbi.

De förföljer mig! tänkte Tomaten dödsförskräckt

och fortsatte att springa som om djävulen vore efter honom.
Han sprang och sprang tills han slutligen nådde stadens utkant.
Han tänkte aldrig återvända till staden, där man tog honom
för en tjuv. Men vart skulle han ta vägen?

5

Efter att ha irrat omkring ett långt tag upptäckte han ett gammalt
övergivet hus. Dörren stod öppen. I ett hörn låg en gammal madrass.
Han drog rocken hårt om kroppen och somnade utmattad.

Tomaten vaknade av att han frös. Han samlade ved och annat som brann bra.
Men han vågade bara göra upp eld en kort stund av rädsla för
att röken skulle förråda honom.
För var dag blev han allt hungrigare. Han väntade alltid tills det blev natt
innan han lämnade sitt gömställe. Sedan sprang han över fälten,

6

klättrade över staket och häckar. Han stal potatis och rovor
från lador och skjul.
När det blev kallare smög han runt husen, där det var varmt.
En gång upptäckte han ett öppet källarfönster och klättrade in.
Han tog en varm filt och en gammal tröja, han tog också
en burk inlagda körsbär. Människorna märkte det inte ens.
Deras förråd var stora nog. Men Tomaten tänkte: Är jag en tjuv på riktigt nu?
Och när han gick tillbaka till det gamla huset såg han sig oroligt omkring,
som för att försäkra sig om att ingen följde efter honom.

7

Äntligen kom våren. En morgon sken marssolen genom fönstret
och lockade ut Tomaten ur huset.
Han satte sig på stentrappan och blinkade i ljuset.
För första gången på länge frös han inte.
Det stod inte på förrän han somnade. Därför hörde han inte att två män
närmade sig huset. Den ene var poliskonstapel Tobias Fast och
den andre borgmästare Fabian Pix.
”Där är det”, sa polisen och pekade på huset.

”Ett fallfärdigt ruckel – helt oanvändbart.”

”Det gör inget”, sa borgmästaren. ”Vi kommer i alla fall att riva det. Men platsen är precis den rätta för vårt nya barnhem.”

Sedan gick de ett varv runt huset.

8

När deras skugga föll över den sovande Tomaten drömde han att ett monster hade kommit för att kasta sig över honom.

Han for upp med ett skrik, stötte omkull Fabian Pix och störtade därifrån.

”Det – det var ju tjuven Tomat!” utbrast Tobias Fast uppjagad och hjälpte borgmästaren på fötter.

”Tjuven Tomat?” frågade Fabian Pix förvånad. ”Jag trodde att det bara var ett rykte! Bankrånet och juvelstölden är ju upplärade för länge sedan. Och den lilla flickan hade ju bara gått vilse!”

”Men ... ni ser ju själv hur han rusar i väg! Den som springer sin väg

9

har dåligt samvete. Jag är polis, det är min plikt att följa efter honom!”

Tobias Fast satte i väg efter den flyende mannen.

Då hände det något märkligt. Tomaten, som nästan hade hunnit fram till skogsbrynet, stannade, vände sig om och kom tillbaka. Först tvekande och sedan allt fortare. På halva vägen mötte han poliskonstapeln.

Tomaten sträckte fram händerna och sa: ”Arrestera mig!

Jag vill inte springa min väg längre. Jag vill inte smyga runt husen på natten och vara tvungen att stjäla.”

”Det är en bekännelse”, sa polismannen. ”Herr, ääh, herr Tomat eller vad ni nu heter, ni är anhållen!”

10

Nästa morgon ropade tidningspojken på salutorget så högt han kunde: ”Tjuven Tomat anhållen!”

Fortfarande vid middagstid slogs människor om den senaste upplagan vid tidningskiosken.

”Den som stjal är en dålig människa!” utropade en kvinna upprört.

”Kanske är allt annorlunda om man är hungrig och fryser”,

sa en yngre man som köpte kringlor.

”Ni vet väl ingenting”, sa bagaren. ”Jag såg ju hur han kom in i min butik. Det är tur att han nu sitter inom lås och bom.”

”Han hade inget annat val”, sa somliga.

De flesta gjorde det detsamma. De tänkte: När allt kommer omkring är det polisens sak att ta reda på om någon är en tjuv eller inte.

Vad angår det oss?

11

En tid senare träffade Tobias Fast borgmästare Fabian Pix i en korridor på rådhuset.

”Vad hände egentligen med den där Tomaten?”

undrade borgmästaren.

”Tomaten? Ja, det fanns ingen anmälan mot honom. Därför släppte vi honom”, svarade Tobias Fast.

”Att släppa honom är ingen lösning”, sa borgmästaren. ”Vi måste ta oss an honom. Annars börjar allt om från början igen.”

”Men vad kan vi göra?” funderade Tobias Fast.

”Vi bör framför allt se till att han får ett arbete”, tyckte borgmästaren.

”Den saken tar jag hand om.”

Han höll sitt ord och hittade ett arbete åt Tomaten.

12

På måndagen tömde Tomaten papperskorgarna i stadsparken.

På tisdagen hjälpte han till med sophämtningen.

På onsdagen fick han arbeta på torgmarknaden.

På torsdagen tvättade han fönstren i bussgaraget.

På fredagen sopade han trottoarerna med en stor kvast.

På lördagen och söndagen var han ensam.

Tomaten var glad att han hade fått ett arbete.

Men lycklig var han inte.

13

En höstdag när Tomaten gick och räfsade löv i stadsparken träffade han Fabian Pix.

”God dag, herr – hm, vad heter ni egentligen?”

frågade Pix lite förlägen.

”Kalla mig Tomaten. Det säger alla och jag har vant mig vid det”, sa Tomaten och lassade upp ett fång löv på kärran. Han var glad att han hade träffat borgmästaren, för det var inte ofta någon talade med honom.

”Jo, alltså, herr Tomat, vårt barnhem är snart färdigt. Men vi saknar en duktig föreståndare. Någon som förstår sig på barn. Skulle inte det vara något för er?”

”För mig?” Tomaten såg förvånat på borgmästaren.

”Ja – det vill säga bara om ni vill”, skyndade sig Fabian Pix att tillägga.

”Jag tycker mycket om barn. Jag kan inte tänka mig något underbarare”, svarade Tomaten.

14

När barnhemmet var färdigt flyttade Tomaten in samtidigt med barnen. Barnen vande sig snart vid honom.

Och hans röda näsa? Den såg de inte längre!

Han var deras vän nu. En som alltid hade tid för dem!

De kom hela tiden springande och ville fråga honom saker.

Han visste alltid på råd.

Tomaten drog sig till minnes alla gamla lekar som han hade lekt när han var liten. Och nya idéer hade han förstås också.

Av det överblivna virket byggde han en äventyrslekplats bakom huset tillsammans med barnen.

En kväll satt de allihop på ängen kring elden och stekte potatis och äpplen. Tomaten såg efter röken och tänkte på hur han för inte alls länge sedan hade suttit här ensam och varit rädd för att röken från elden skulle förråda honom.

En pojke kom fram till honom och sa:

”Vill ni ha ett äpple, herr Tomat?”

Då kände Tomaten att han var lycklig.

Alla kallade honom Tomaten

Den här berättelsen av Ursel Scheffler med illustrationer av Jutta Timm utkom första gången 1994 på NordSüd Verlag.